

Att hjälpa ett hjärnskadat barn

ETT FRISKT normalbarn tål mycket av felgrepp i undervisning och fostran. Fler barn än vi tror blir det folk av inte tack vare utan trots uppfostran. Ett handikappat barn kännetecknas av en generell krympt psykisk marginal beträffande både kroppsliga och psykiska påfrestningar. Detta gör det handikappade barnet betydligt mer miljö-känsligt och psykiskt sårbart än det oskadade.

Ett svårt handikappat barn får ofta en riktigare behandling än det lättare skadade. I varje fall en mer förstående attityd från omvärlden, eftersom det ofta bär sin diagnos skriven på sig genom att vara rörelsehindrat eller på annat sätt märkt av sin defekt. Ja, man kanske rentav skadar barnet genom överbeskydd och service även i situationer som det med lite hjälp till självhjälp skulle kunna lära sig att klara själv.

DE SK LÄTTA hjärnskadorna missar vi ofta diagnosen på. Kroppsligt finner man kanske föga eller intet. Deras handikapp visar sig framför allt ofta i en för omgivningen besvärande symptomatologi, dominerad av beteendestörningar, som gör att man lätt förfaller till moraliserande och fruktlösa uppfostringsförsök. De drabbade barnen kommer att fara ganska illa.

Förra professorn i barnpsykiatri i Uppsala, Anna-Lisa Annell gjorde sin doktorsav-

handling på sk lätta hjärnskadorna hos barn. Forskningen på detta område har fortgått, och metoderna för behandling av dessa barn har diskuterats bland såväl specialister som lekmän.

Nu föreligger en ny bok i ämnet: *Att hjälpa det hjärnskadade barnet* (W&W) av Ernest Siegel, handledare för blivande handikapplärare.

Boken har en systematisk uppläggning med en omfattande diagnostisk del som bakgrund för handledning i uppfostran och undervisning.

Siegel uppehåller sig företrädesvis vid de typer av hjärnskadorna, som brukar betecknas som »lätta», alltså de som mest manifesterar sig i beteendestörningar av olika slag. Han har lyckats fånga de väsentliga drag, som i olika kombinationer gör dessa barn så jobbiga för sig själva och sin omgivning.

UR DEN RIKA symtomfloran må hämtas några exempel: Impulsdrivenhet, som går långt utöver en normal impulsivitet, brister i förmåga till koncentration, uppmärksamhet, uthållighet. Vidare är dessa barn ofta överaktiva, rastlösa, irriterbara och därutöver ofta motoriskt klumpiga. Givetvis sker ett samspel mellan barnets naturliga psykiska utrustning och dessa defekter, om man nu vill kalla bristerna så. Författaren framhåller i flera kapitler hur sjukdomsbilden färgas

inte bara av den eventuella skadan utan även av barnets grundpersonlighet. »Alla barn är olika».

Förf. har lyckats fånga en talande bild av denna patientgrupp i några rader värda att citera:

Det är något paradoxalt över ett hjärnskadat barn. Det har svårt att koncentrera sig, och ändå fäster det sig alltför intensivt vid vissa — gärna oväsentliga — detaljer. Det kan ha svårt att minnas och hålla ihop de stora sammanhangen (kanske därför att det aldrig har lyckats fatta dem från början), och ändå har det ett stundom förbluffande gott minne för enstaka fakta eller fullkomligt triviala saker. Med sin fladdrighet har barnet ofta svårt att slutföra en uppgift, medan det alltför outtröttligt och envist kan hänga sig fast vid en annan. Det uppträder ofta vårdslöst och slarvigt men kan i vissa fall vara en liten pedantisk perfektionist...

MAN KAN KANSKE tycka att de bilder förf. ger stundom är för omständliga, men just konkretiseringen tror jag behövs för att man riktigt ska fatta barnets och fostrarens situation. Om jag talar i facktermer som »överstimulering» och kanske även »krympt psykisk marginal» låter det intressant.

Fackfolk förstår att jag därmed menar att det hjärnskadade barnet saknar det friska barnets skyddsbarriärer mot

intryck. Allt vad det skadade barnet hör och ser rusar in i medvetandet utan prioriterande censur. Barnet får ingen helhetssyn, bara en ström av förvirrande intryck.

Exemplifierar jag med svårigheter ur det dagliga livet: Dåligt bordsskick, svårigheter att klä av och på sig, allmän slarvighet, besvärande humörskiftningar osv förstår var och en vad jag menar. Konkretiseringen behövs.

Siegel framhåller emellertid att det även bland fackfolk finns olika uppfattning om vad som härrör från hjärnskada och vad från psykisk miljöpåverkan.

DEN SOM ARBETAR med de »lätta» hjärnskadade barnen finner på varje sida i Siegels bok beteenden beskrivna, som man känner igen från sitt klientel. Man upplever igenkännande om också inte igenkännandets glädje.

Med den diagnostiska introduktionen som bakgrund förstår man den handledning i uppfostran och undervisning som sedan ges lika detaljerat konkret som diagnostiken. Förf. beskriver hur man hjälper barnet vid matbordet, vid på- och avklädning, vid överhuvudtaget alla de vardagliga procedurer, som bygger upp vardagstillvaron.

Den som är uttröttad av ett problembarn behöver en konkret handledning för att orka genomföra sin svåra uppgift. Förf.'s målsättning i behandlingen är icke att ge barnet service utan hjälp till självhjälp.

De avsnitt som behandlar frågor om disciplin och aga vill jag inte rekommendera. Förf. tar alltför ytligt på dessa för hjärnskadade barn minst lika viktiga frågor som för friska normalbarn. Beträffande försvaret för en »dask» på förekommen anledning så är det väl så, att ger man fan lillfingeret, så tar han hela handen. Det är risk att »dasken» kommer — inte när den eventuellt skulle behövas utan när fostraren är uttröttad.

I STORT kan sägas att Siegels bok som ledstjärna har att hjälpa det hjärnskadade barnet till självhjälp. Han visar sig kunna både behärska och tillämpa utvecklings- och framför allt inlärningspsykologiska kunskaper.

Synd bara att hans bok trots det vällovliga syftet och den i stora delar utomordentligt lärorika framställningen har en auktoritär prägel. En stödjekorsett av fasta normer och sunda vanor är gagnelig för såväl friska som skadade barn, men jag tror att man skulle kunna nå detta mål samtidigt med en skolning till demokrati och självständighet.

Mognad innebär inte bara att kunna klä av och på sig, att äta snyggt, sköta sin tandborstning och sitta stilla på lektionerna. Man vill gärna unna även det hjärnskadade barnet en mognad utöver dressyren.

Inga Greta Agrell